

Beslut

**efter kvalitetsgranskning i ämnet slöjd i grundskolans
högstadium vid Kristiansborgsskolan i Västerås
kommun.**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning vid Kristiansborgsskolan. Syftet med denna tematiska kvalitetsgranskning är att granska vissa kvalitetsaspekter i ämnet slöjd i grundskolans högstadium.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer: hög kvalitet, hög kvalitet i flera delar och låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom någon frågeställning anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Kristiansborgsskolan i följande utsträckning:

I vilken utsträckning får eleverna en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus?

Eleverna får i flera delar en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Variera arbetsformerna så att eleverna kan dela erfarenheter i ett gemensamt lärande.
- Ge eleverna möjlighet att löpande reflektera över sin arbetsprocess, inklusive resultat, tillsammans med läraren.

I vilken utsträckning ges elever möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling?

Eleverna ges i flera delar möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Ge eleverna en undervisning som bidrar till fördjupad förståelse och kunskap om material utifrån ett hållbarhetsperspektiv.
- Utforma en undervisning så att eleverna får reflektera över hur det egna arbetet påverkar miljön och ge eleverna möjlighet att i den egna slöjdprocessen välja att använda olika metoder för resurshushållning.

I vilken utsträckning omfattas slöjdämnet av ett jämställdhetsperspektiv?

Slöjdämnet omfattas i flera delar av ett jämställdhetsperspektiv.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Organisera så att elevernas val av materialinriktning görs medvetet och underbyggt samt se till att slöjdlärarna kan samverka så att flickor och pojkar ges möjlighet att prova olika material och dess kombinationsmöjligheter med varandra.
- Reflektera och diskutera löpande olika frågor kring jämställdhet med eleverna samt utmana eleverna i val av material och metod utifrån deras föreställning om kvinnligt och manligt.

Uppföljning

Huvudmannen ska **senast den 18 november 2026** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena. Som stöd för redovisningen bör bifogat formulär användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se eller med post till Skolinspektionen Postadress: Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen dnr SI 2025:12318 i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive frågeställning.

I vilken utsträckning får eleverna en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus?

Inom denna frågeställning granskas om eleverna får ett aktivt lärarstöd genom hela arbetsprocessen som ger dem möjligheter att utveckla idéer samt utveckla och använda strategier. Vidare granskas om undervisningen är stimulerande, motiverande och utmanande samt om eleverna löpande och tillsammans med läraren får möjlighet till reflektion över process och resultat.

Skolinspektionen bedömer följande: Eleverna får i flera delar en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, lektionsobservationer av slöjdundervisningen samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Processinriktat lärarstöd

Granskningen visar att lärarstödet i slöjdundervisningen är processinriktat och sker genom dialog i form av formativ respons.

Lärarstödet är utformat så att eleverna kan utveckla idéer och använda olika strategier för att lösa en uppgift. Lärarna uppger i intervju att en arbetsprocess ofta inleds med att läraren visar olika inspirationskällor för eleverna. Både lärare och elever ger som exempel att eleverna instrueras att söka på internet för att låta sig inspireras när de ska tillverka ett slöjdföremål. Lärare uppger vidare att eleverna själva reflekterar över och utvecklar idéer genom att utgå från lärarnas instruktioner och ta fram en egen skiss. Såväl lärare som elever beskriver i intervjuer att elever löpande får stöd i att pröva och ompröva olika tillvägagångssätt för att lösa en uppgift på. Lärare i materialinriktningen trä och metall uppger att elever uppmuntras att pröva, exempelvis med olika sågar som fogsvans eller sticksåg, för att hitta rätt verktyg för ett gott resultat. En elev berättar hur hen påbörjat ett arbete med en tygkasse som enligt mönstret hade korta handtag men att eleven sedan ville ändra till långa handtag för en bättre

design, vilket läraren då hjälpte till med. En annan elev ger som exempel att hen broderar och har fått hjälp av läraren med en ny metod där en broderibåge spänner tyget för ett bättre resultat.

Lärarna ger eleverna återkommande stöd och återkoppling under pågående arbetsprocess. Lärarna uppger i intervju att de visar och instruerar hur eleverna kan lösa olika problem samt att de är noga med att låta eleverna utföra momenten och inte ta över uppgiften. Det framgår även av Skolinspektionens lektionsobservationer där eleverna uppmuntrades av lärare att hitta egna lösningar. Exempelvis mättade en elev en brädbit så att den skulle passa på sin låda, läraren tittade på och sa sedan att eleven skulle mäta igen då biten var större på en sida. Läraren visade en annan elev hur tvingen skulle sitta. De mätte med vinkelhake och diskuterade om den ena sidan var rak samt om det räckte med att slipa eller om det behövde sågas. Lärare i materialinriktningen textil uppger att det individuella stödet är centralt i undervisningen och utgår ifrån elevernas behov och med målet att alla elever ska hinna bli klara med en produkt av god kvalitet inom avsatt tid. Lärare beskriver i intervju att de ger eleverna löpande återkoppling genom att ha en dialog med eleverna om var de befinner sig, vad nästa steg är, om något är svårt och vilka möjligheter som finns i den fortsatta arbetsprocessen.

Utmanande undervisning

Granskningen visar att undervisningen är motiverande och utmanande men att eleverna sällan arbetar tillsammans.

Undervisningen är utformad så att eleverna oavsett kunskapsnivå stimuleras till utveckling. Lärarna uppger i intervju att eleverna i årskurserna 7 och 8 får samma typ av uppgift men att eleverna kan välja att utföra den på olika sätt. Lärare uppger att projekten kan genomföras på olika nivåer beroende på elevens förmåga, men att vissa tekniker måste ingå. För elever med svårigheter finns det anpassade, mer strukturerade uppgifter. Dessa elever får också mer lärarstöd samt tydliga och konkreta mål för att kunna lyckas i sitt arbete. Lärarna försöker uppmuntra alla elever att engagera sig och att utmana eleverna att komma längre. Lärare och elever berättar i intervju att de i årskurs 9 i materialinriktningen trä och metall genomför ett fritt fördjupningsprojekt i vilket eleverna ska visa sina förvärvade kunskaper från de tidigare åren i grundskolan. Lärare i materialinriktningen textil uppger att hen visar olika modeller av föremål med olika svårighetsgrad och att de för ett gemensamt samtal kring eventuella utmaningar. Vid en av Skolinspektionens lektionsobservationer framkom exempelvis att en elev i årskurs 9 sydde en kjol, och att eleven dessutom valt att dekorera den med ett pärlbroderi för att få ett bättre resultat. Lärarna uppger i intervju att de har höga förväntningar på alla

elever oavsett bakgrund eller könstillhörighet. Lärare i materialinriktningen textil uppger att elever ska få möjlighet att känna sig stolta och nöjda med det de gjort men att förväntningarna samtidigt måste vara rimliga utifrån elevers olika förkunskaper. Elever berättar att lärarna förväntar sig att eleverna gör sitt bästa.

Det skiljer sig åt mellan materialinriktningarna i vilken utsträckning arbetsformerna varierar så att elever ges möjlighet att dela erfarenheter med varandra. I materialinriktningen textil berättar elever och lärare att eleverna både visar och beskriver sina projekt för gruppen vid varje lektion, var de ligger i processen och vad de ska göra under lektionen. Elever berättar vidare att lärare i materialinriktningen textil har gått igenom en text om hållbarhet och miljöpåverkan, med efterföljande diskussion i elevgruppen. Av intervjuer med lärare och elever framgår att undervisningen i materialinriktningen trä och metall är utformad så att eleverna arbetar enskilt med sina egna slöjdföremål. Lärare som undervisar i den materialinriktningen uppger visserligen att elever i planeringsfasen och under det pågående arbetet kan hjälpas åt vid behov men elever berättar att de själva väljer hur och om de ska arbeta tillsammans i undervisningen och att lärarna inte bestämmer detta. Lärare och elever beskriver att eleverna på eget initiativ kan hjälpa varandra med enskilda arbetsuppgifter, till exempel att brodera med korsstygn eller att planera sitt projekt.

Reflektion över process och resultat

Granskningen visar att undervisningen innehåller moment med reflektion över arbetsprocessen tillsammans med läraren, men att det skiljer sig åt mellan materialinriktningarna.

Undervisningens utformning ger eleverna endast till viss del möjligheter att arbeta tillsammans och dela erfarenheter med varandra i ett gemensamt lärande. Lärare i materialinriktningen textil uppger att kreativitet och självständighet uppmuntras genom att lärare tillsammans med elever löpande reflekterar över arbetsprocess och resultat. Läraren ställer reflektionsfrågor under pågående arbetsprocess som exempelvis "Hur går det?" eller "Kan du göra på ett annat sätt?" Läraren uppger vidare att eleverna inför hela gruppen presenterar sitt pågående projekt, sin skiss och vad eleven planerat att göra under lektionen, samt eventuella behov. Lärare och elever säger att reflektioner även sker kring slutprodukten och resultatet av processen genom att eleverna sammanställer en slutrapport med förutbestämda frågor som till exempel varför det blev som det blev, vad eleven hade kunnat göra annorlunda och hur olika överväganden hade påverkat slutprodukten. Däremot framgår det av intervjuer med elever att det i materialinriktningen trä och metall inte ges samma möjlighet att tillsammans med läraren reflektera trots att läraren går runt till eleverna på

lektionerna. Lärare som undervisar i materialinriktningen trä och metall bekräftar i intervju att fokus främst ligger på elevernas slutrapport och att hen använder utvärderingen för att se att eleverna lärt sig välja mellan olika metoder. Elever beskriver att de får återkoppling på reflektionerna såväl muntligt som skriftligt från lärare som undervisar i materialinriktningen textil, men inte i materialinriktningen trä och metall.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsområde 1

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Variera arbetsformerna så att eleverna kan dela erfarenheter i ett gemensamt lärande.

Enligt läroplanen ska eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska även främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer.¹

Motiveringen till utvecklingsområdet är att undervisningens utformning ger eleverna vissa möjligheter att arbeta tillsammans och dela erfarenheter med varandra, men att det skiljer sig åt mellan materialinriktningarna. Arbetsformerna utgörs i huvudsak av individuellt arbete och eleverna arbetar främst tillsammans på egna initiativ. Eleverna får därför endast i begränsad omfattning möjlighet att arbeta med andra elever för att dela erfarenheter i ett gemensamt lärande. Genom att variera arbetsformer och låta eleverna arbeta både enskilt, i par och i grupp ges eleverna möjlighet till att dela erfarenheter i ett gemensamt lärande, vilket kan främja kunskapsutvecklingen.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna varierar arbetsformerna så att eleverna kan dela erfarenheter i ett gemensamt lärande.

¹ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

Utvecklingsområde 2

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Ge eleverna möjlighet att löpande reflektera över sin arbetsprocess, inklusive resultat, tillsammans med läraren.

Av kursplanen i ämnet slöjd framgår att i undervisningen ska eleverna ges möjligheter att reflektera över arbetsprocesser och resultat för att fördjupa sitt lärande. Genom reflektion både i arbetet och när det är slutfört kan eleverna utveckla medvetenhet om vad som kännetecknar kvalitet i utförande och resultat.²

Motiveringen till utvecklingsområdet är att det skiljer sig åt mellan materialinriktningarna i vilken omfattning som eleverna löpande får reflektera över sin arbetsprocess. Eleverna i materialinriktningen trä och metall ges främst möjlighet att reflektera i sin slutrapport när slöjdföremålet är färdigställt och inte i någon större utsträckning under den pågående arbetsprocessen vilket kan begränsa eleverna i att utvecklas vidare. Genom att lärarna utformar undervisningen så att eleverna regelbundet får reflektera över arbetsprocessen och resultatet utmanas eleverna till handlingsberedskap, kreativitet och självständighet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna utformar undervisningen så att alla elever löpande får reflektera över sin arbetsprocess, inklusive resultat, tillsammans med lärare.

I vilken utsträckning ges elever möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling?

Inom denna frågeställning granskas i vilken utsträckning undervisningens innehåll bidrar till att eleverna utvecklar kunskaper om material och metoder utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Vidare granskas om undervisningen utformas så att eleverna får möjlighet att reflektera kring hur det egna arbetet påverkar miljön och hur de kan använda olika metoder för resurshushållning.

² Lgr22, 5 Kursplaner, 5.17 Slöjd.

Skolinspektionen bedömer följande: Eleverna ges i flera delar möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, lektionsobservationer av slöjdundervisningen samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Material- och metodkunskap utifrån hållbar utveckling

Granskningen visar att undervisningen ger eleverna endast i viss utsträckning en fördjupad förståelse och kunskap om olika material ur ett hållbarhetsperspektiv. Däremot får eleverna kunskaper om olika slöjdmeter som bidrar till hållbara produkter.

Det skiljer sig åt mellan materialinriktningarna i vilken utsträckning eleverna får möjlighet att fördjupa sina kunskaper om olika material samt hur dess ursprung och framställning påverkar miljön. Lärare i materialinriktningen textil uppger att hen tar upp hållbarhet och miljöpåverkan i undervisningen, till exempel natur- och konstmaterial och olika materials tillverkningsprocesser. I slutet av ett projekt finns frågor om material i förhållande till miljö som en del av slutrapporten. Eleverna får även jämföra natur- och konstmaterials olika egenskaper samt ges kunskaper om de material de använder i sina egna projekt såsom exempelvis bomull eller ull. Elever bekräftar att lärare i materialinriktningen textil går igenom hållbarhet och miljöpåverkan med efterföljande diskussion i elevgruppen samt att lärare undervisar om exempelvis kläindustrin. Elever berättar att de i slutrapporten ska skriva om det material de har använt i sitt projekt. Elever beskriver att materiallära främst förekommer i materialinriktningen textil och i mycket liten utsträckning i materialinriktningen trä och metall. Lärare i materialinriktningen trä och metall uppger att i början av ett projekt lyfts frågor om hållbarhet och miljöpåverkan i undervisningen, däribland genomgångar kring tillverkning av exempelvis verktyg och olika träslag. Lärare berättar att elever visserligen jämför slöjdmaterial men främst utifrån deras egenskaper och för att medvetandegöra eleverna om resurserna. Elever berättar i intervju att i materialinriktningen trä och metall så har elever haft begränsade möjlighet att jämföra olika slöjdmaterial utifrån deras egenskaper, kvalitet och påverkan på miljön.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om olika slöjdmeter som bidrar till slöjdprodukter som är användbara, välgjorda och håller längre. Slöjdlärare i respektive materialinriktning uppger i intervju att det är viktigt att produkten blir användbar och håller i längden. En lärare i materialinriktningen textil berättar att hen uppmuntrar och samtalar med eleverna om hur de ska göra för att framställa en hållbar

slöjdprodukt med kvalitet. Läraren ger som exempel att hen går igenom med eleverna vilka olika stygn som kan användas för att exempelvis ett klädesplagg ska hålla längre och elever berättar att läraren ger återkoppling på stygn och kvalitet. Detta bekräftades också vid Skolinspektionens lektionsobservation då en elev frågade läraren om vilka stygn som skulle användas när eleven fällade en topp. Lärare i materialinriktningen textil beskriver i intervju att eleverna ska tänka att de skapar produkter som de kan ge bort i gåva och att alla färdiga produkter därför också slås in i papper så att värdet på produkten höjs för eleverna. Läraren uppger att hen har märkt att eleverna blir mer engagerade och noggranna med att skapa produkter av god kvalitet när det finns en mottagare av produkten. Avseende materialinriktningen trä och metall framkommer i dokument som Skolinspektionen har begärt in från huvudmannen att eleverna bland annat får lära sig att välja rätt träslag för att antingen göra en pall robust och stabil eller lätt och elegant. I den insända terminsplaneringen framkommer även att eleverna får lära sig att ytbehandla för att öka livslängden på produkten genom att betsa, lacka, måla eller olja in trämaterialiet. Elever bekräftar i intervju att de i respektive materialinriktning får lära sig olika metoder för att göra ett föremål hållbart, genom att exempelvis göra extra knutar, backa med symaskinen i slutet av en söm samt både limma och använda träplugg, för att ett föremål ska hålla bättre. Elever uppger att om det blir fel under ett moment i tillverkningen av ett slöjdföremål så kan lärare alltid hitta lösningar och ge förslag på hur eleven kan göra för att komma vidare, utan att behöva kassera material.

Reflektion och val under arbetsprocessen utifrån ett hållbarhetsperspektiv

Granskningen visar att eleverna endast i viss utsträckning får reflektera över olika val utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Det skiljer sig åt mellan materialinriktningarna i vilken mån undervisningen ger eleverna tillfällen till reflektion över hur det egna arbetet kan påverka miljön, vilket begränsar eleverna i att göra egna val av metoder kring resurshushållning. Av såväl intervjuer med lärare som dokument som Skolinspektionen har begärt in från huvudmannen framgår att eleverna i respektive materialinriktning får reflektera över hållbarhet och miljöpåverkan i slutet av ett arbetsområde. Det framgår även av intervjuer med både lärare och elever att eleverna får lära sig att hushålla med det material som används i slöjdundervisningen. Eleverna berättar exempelvis att de tänker på hur de sågar eller klipper ut delar av ett material för att inte onödigt mycket material ska gå åt samt att det påverkar miljön att slösa på material. Ett exempel på detta framkom vid en av Skolinspektionens lektionsobservationer i materialinriktningen trä och metall då ett par elever konstaterade att en träplanka blivit sned när de

hade filat. Den ene eleven gav uttryck för att de behövde kassera träplankan och börja om från början med nytt material medan den andra eleven invände och förklarade att det inte var bra för miljön att ta nytt material. Vidare berättar elever i intervjuer att när de fogar samman delar av trä så pluggar de istället för att spika och en elev förklarar att det som är gjort av trä är bättre att jobba med för det är mer miljövänligt än metall. Lärare som undervisar i materialinriktningen trä och metall uppger att det är en del av ett projekt som går ut på att tillverka en pall helt utan maskiner och spik i syfte att minska energiförbrukningen. Av intervjuer med lärare och elever framgår att undervisningen i materialinriktningen textil omfattar ett visst återbruksarbete. Det finns visserligen spillådor i respektive materialinriktning med överblivet trä- och textilt material som eleverna berättar att de använder i sina projekt, men enligt elever arbetar de i materialinriktningen trä och metall inte med återbruk. Elever berättar att lärare i materialinriktningen textil har uppmuntrat elever att ta med sig plagg som är trasiga samt ger exempel på att en elev har lagat ett par byxor i skolan. Möjligheten att laga föremål uppger elever dock inte finns inom materialinriktningen trä och metall.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsområde 3

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Ge eleverna en undervisning som bidrar till fördjupad förståelse och kunskap om material utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Av läroplanen framgår att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola har fått kunskaper om förutsättningar för en god miljö och en hållbar utveckling och kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället.³ Av kursplanen för ämnet slöjd framgår bland annat följande gällande hållbar utveckling. Slöjd innebär manuellt och intellektuellt arbete i förening vilket utvecklar kreativiteten och handlingsberedskapen samt stärker tilltron till den egna förmågan att hantera olika praktiska problem i vardagen. Detta är betydelsefullt för individens och samhällets utveckling och för att främja hållbar utveckling. Eleverna ska också ges förutsättningar att utveckla

³ Lgr22, 2.2 Kunskaper.

förmågan att välja och hantera material för att främja hållbar utveckling. Därigenom kan undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett miljömedvetet förhållningssätt.⁴

Motiveringen till utvecklingsområdet är att det skiljer sig åt mellan materialinriktningarna i vilken utsträckning eleverna får en undervisning som fördjupar deras kunskaper om olika material utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Genom att utforma en undervisning som synliggör olika materials egenskaper och ursprung ur ett hållbarhetsperspektiv kan eleverna få en fördjupad kunskap och förståelse om olika material och hur deras ursprung och framställning påverkar miljön.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna ger eleverna en undervisning som bidrar till fördjupad förståelse och kunskap om olika material utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Utvecklingsområde 4

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete även behöver inledas inom följande område:

- Utforma en undervisning så att eleverna får reflektera över hur det egna arbetet påverkar miljön och ge eleverna möjlighet att i den egna slöjdprocessen välja att använda olika metoder för resurshushållning.

Av kursplanen i slöjd framgår att undervisningen i ämnet slöjd ska ge eleverna förutsättningar att utveckla förmåga att reflektera över arbetsprocesser och resultat utifrån kvalitet, uttryck och hållbar utveckling. "Slöjdens uttryck och betydelse för hållbar utveckling" utgör även en del av det centrala innehållet för årskurs 7–9. Denna del av det centrala innehållet handlar bland annat om jämförelser mellan olika slöjdmaterial utifrån deras kvalitet och påverkan på miljön, till exempel mellan natur- och konstmaterial, förnybara och icke förnybara material samt resurshushållning genom återbruk, reparation samt vård av material och föremål.⁵

Motiveringen till utvecklingsområdet är att det skiljer sig åt mellan materialinriktningarna i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till reflektion över hur det egna arbetet kan påverka miljön. Eleverna ges bara

⁴ Lgr22, 5 Kursplaner, 5.17 Slöjd.

⁵ Lgr22, 5. Kursplaner, 5.17 Slöjd.

vissa möjligheter att välja olika metoder som främjar en hållbar utveckling, såsom att laga eller ta tillvara material och använda igen. Genom att lärarna utformar undervisningen så att eleverna regelbundet får reflektera över arbetsprocess och resultat samt möjlighet att därefter själva välja metod kopplat till hållbarhet utvecklar eleverna ett miljömedvetet förhållningssätt. Detta bidrar även till att eleverna i den egna slöjdprocessen medvetet kan välja hur de kan använda olika metoder för resurshushållning exempelvis återbruk, reparation samt vård av material och föremål.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna utformar en undervisning där eleverna får reflektera över hur det egna arbetet påverkar miljön. Ge även eleverna möjlighet att i den egna slöjdprocessen välja att använda olika metoder för resurshushållning.

I vilken utsträckning omfattas slöjdämnet av ett jämställdhetsperspektiv?

Inom denna frågeställning granskas i vilken utsträckning rektorn organiserar skolans jämställdhetsarbete kopplat till slöjdämnet. Vidare omfattar granskningen lärarnas arbete med jämställdhet i slöjdundervisningen.

Skolinspektionen bedömer följande: Slöjdämnet omfattas i flera delar av ett jämställdhetsperspektiv.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, lektionsobservationer av slöjdundervisningen samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Skolans jämställdhetsarbete för slöjdämnet

Granskningen visar att rektorn organiserar slöjdämnet så att elever oavsett könstillhörighet möts och arbetar tillsammans.

Rektorn ser till att flickor och pojkar möts i slöjdundervisningen. Rektorn uppger i intervju att eleverna läser respektive materialinriktning växelvis under årskurs 7 och 8 samt att flickor och pojkar är relativt jämnt fördelade mellan slöjdgrupperna. I årskurs 9 får eleverna sedan välja materialinriktning. Såväl lärare som rektorn uppger i intervju att det är viktigt att både flickor och pojkar får prova att arbeta med material från respektive materialinriktning och därefter göra ett genomtänkt val i årskurs 9. Rektorn och lärarna uppger att de inför valet informerar

eleverna om vilka produkter de kommer att arbeta med i respektive materialinriktning. Enligt lärare väljer eleverna utifrån olika projekt som lärarna presenterar och lärare beskriver att de inte ser att normer kring vad som anses manligt och kvinnligt styr eleverna särskilt mycket i detta val utan att andra faktorer väger tyngre, såsom vad som är enklast att utföra. Av intervjuer med lärare och elever framgår dock att valet inte föregicks av en diskussion utan att eventuella samtal genomfördes efter detta vid behov. Såväl lärare som elever berättar att eleverna under ett lektionstillfälle med slöjdlärarna närvarande fick fylla i sina önskemål och enligt elever fick de i regel vad de önskade. Både lärare och elever beskriver att om det inte blir lika stora grupper kan elever bli rekommenderade att byta grupp. Lärare uppger att utfallet kan se olika ut från år till år, men att det i år är könsblandade elevgrupper. Vidare ger undervisningen elever vissa möjligheter att kombinera olika material inom vissa projekt, men att det i så fall sker på elevens eget initiativ. En elev ger som exempel att hen kombinerar tyg och pärlor och en annan elev berättar att hen i arbetet med en tavla tryckte ett motiv på tyg och fäste därefter tyget på en träskiva. Rektorn uppger dock att förutsättningarna för elever att kombinera material var bättre tidigare när det var mer öppet mellan slöjdsalarna. Lärarna bekräftar att det gjordes mer tidigare och uppger att förutsättningar för att samverka och planera undervisningen tillsammans visserligen finns, men att de inte samarbetar löpande. Enligt lärarna gör de separata planeringar som de sedan delger varandra.

Jämställdhetsperspektiv i undervisningen

Granskningen visar att lärarna i begränsad utsträckning lyfter föreställningar och normer om kvinnligt och manligt med eleverna. Emellertid har lärarna strategier för att eleverna inte ska kunna välja bort material eller metoder som traditionellt kan anses kvinnligt eller manligt.

Lärarna samtalar sällan med eleverna om olika föreställningar om kvinnligt och manligt. I intervjuer med lärare och elever framkommer att lärarna inte talat med eleverna om hur ämnet slöjd traditionellt utformats utifrån könsstereotypa normer. Lärarna förklarar att det inte tas upp i undervisningen med anledning av att slöjden är ett praktiskt ämne. Lärarna uppger att de inte heller samtalar med eleverna om jämställdhetsfrågor eller synliggör och motverkar traditionella könsmonster för eleverna. Däremot uppger lärarna att eleverna oavsett könstillhörighet tillverkar samma typ av föremål i ämnet slöjd, avseende val av såväl metod som material. Eleverna ger exempel på att både flickor och pojkar har tillverkat olika klädesplagg, en kudde, en låda och en metallskål samt i detta använt tekniker som att brodera, sticka, virka, sy, slipa och såga, vilket även delvis bekräftas i Skolinspektionens lektionsobservationer. Under lektionen i materialinriktningen textil broderade exempelvis både flickor och pojkar

olika fotbollslagssköldar. Vidare uppger lärare i intervju att om de uppmärksammar en jargong mellan eleverna om vad eleverna anser är kvinnligt respektive manligt så tar de upp det med berörda elever där och då, vilket bekräftas på en av Skolinspektionens observationer där en pojke uttryckte en sexistisk kommentar som läraren bemötte. Elever berättar att både flickor och pojkar behandlas likvärdigt och ges samma möjligheter.

Identifierat utvecklingsområde

Utvecklingsområde 5

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Organisera så att elevernas val av materialinriktning görs medvetet och underbyggt samt se till att slöjdlärarna kan samverka så att flickor och pojkar ges möjlighet att prova olika material och dess kombinationsmöjligheter med varandra.

Av läroplanen framgår att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.⁶ Av kursplanen i slöjd framgår att eleverna i årskurs 7–9 ska få prova materialen metall, textil, trä och andra material. Eleverna ska även få prova materialens kombinationsmöjligheter med varandra.⁷

Motiveringen till utvecklingsområdet är att rektorn inte har organiserat så att det val av materialinriktning som eleverna gör till årskurs 9 blir medvetet och underbyggt utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Genom att rektorn ser till att flickor och pojkar görs medvetna om traditionella könsmonster och uppmärksammas på att de kan göra vilket val de vill

⁶ Lgr22, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

⁷ Lgr22, 5. Kursplaner, 5.17 Slöjd.

oavsett könstillhörighet ökar möjligheten till ett underbyggt val. Dessutom ökar möjligheten att utveckla tankar om normer för vad som anses kvinnligt och manligt samt att motverka traditionella könsroller och könsstereotypa val. För att elever inte ska fastna i traditionella könsmonster behöver både flickor och pojkar få möjlighet att arbeta med olika material, som trä, metall och textil, och utforska hur dessa kan kombineras.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn organiserar slöjdamnet så att elevernas val av materialinriktning görs medvetet och underbyggt samt att både flickor och pojkar får prova olika materials kombinationsmöjligheter med varandra. Vidare rekommenderas rektorn att ge lärarna förutsättningar till samverkan så att flickor och pojkar ges möjlighet att prova olika material och dess kombinationsmöjligheter med varandra.

Utvecklingsområde 6

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Reflektera och diskutera löpande olika frågor kring jämställdhet samt utmana eleverna i val av material och metod utifrån deras föreställning om kvinnligt och manligt.

Av läroplanen framgår att skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.⁸

Motiveringen till utvecklingsområdet är att lärare sällan lyfter frågor kopplat till jämställdhet med eleverna i slöjdundervisningen. Genom att synliggöra och diskutera traditionella könsmonster, samt utmana de föreställningar som flickor och pojkar kan ha, ges eleverna möjlighet att utveckla en ökad medvetenhet om könsbundna normer. Detta kan i sin tur

⁸ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

bidra till att motverka begränsningar i deras vardag och i framtida val, exempelvis vad gäller utbildning och yrkesinriktning.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärare löpande reflekterar och diskuterar olika frågor kring jämställdhet med eleverna samt utmanar eleverna i val av material och metod utifrån deras föreställning om kvinnligt och manligt. Skolverket har material som kan användas i detta arbete.⁹

På Skolinspektionens vägnar

X Roger Persson

Beslutsfattare
Signerat av: Roger Persson

X Malin Hennius

Föredragande
Signerat av: Malin Hennius

I handläggningen av ärendet har även Sofia Granberg, utredare, deltagit.

⁹ [Aktivt jämställdhetsarbete i skolan - Skolverket](#) hämtad 2026-05-04.

Bilaga 1: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Kristiansborgsskolan den 10 mars 2026. Besöket genomfördes av utredarna Malin Hennius och Sofia Granberg.

Skolenheten är en kommunal skola verksam i Västerås kommun med grundskola, årskurserna 7–9. På skolenheten går 330 elever.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- Två lektionsobservationer
- Två gruppintervjuer med elever
- En gruppintervju med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

Bilaga 2: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Syftet är att granska vissa kvalitetsaspekter i undervisningen i ämnet slöjd i grundskolans högstadium. Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram inom de olika frågeställningarna.

Granskningens frågeställningar

1. I vilken utsträckning får eleverna en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus?
2. I vilken utsträckning ges elever möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling?
3. I vilken utsträckning omfattas slöjdamnet av ett jämställdhetsperspektiv?

Kvalitetskriterier

Processinriktat lärarstöd

Lärarstödet är processinriktat så att eleven visas på möjliga alternativ för att kunna utveckla idéer samt utveckla och använda olika strategier för att lösa sin arbetsuppgift.

Lärarstödet är stöttande och innehåller dialog i form av formativ respons under arbetsprocessen.

Utmanande undervisning

Undervisningen är motiverande och utmanande så att alla elever, oavsett nivå i kunnande, stimuleras till utveckling.

Arbetsformerna varierar mellan individuellt arbete och arbete i par eller grupp så att eleverna kan dela erfarenheter i ett gemensamt lärande.

Reflektion över process och resultat

Undervisningen innehåller moment där eleverna löpande uppmanas att, tillsammans med lärare, reflektera över sin arbetsprocess, inklusive resultat, i syfte att främja utveckling av handlingsberedskap, kreativitet och självständighet.

Material- och metodkunskap

Undervisningen innehåller moment för att ge eleverna en fördjupad förståelse av olika materials egenskaper och ursprung utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Undervisningen innehåller moment för att ge eleverna kunskap om slöjdmeter för framställning av funktionella och hållbara slöjdprodukter.

Reflektion och val under arbetsprocessen

Undervisningen utformas så att eleverna ges möjlighet att reflektera kring hur det egna arbetet påverkar miljön och välja hur de i den egna slöjdprocessen kan använda olika metoder för resurshushållning.

Skolans jämställdhetsarbete för slöjdämnet

Rektor organiserar slöjdämnet så att elever, oberoende av könstillhörighet möts och arbetar tillsammans.

Jämställdhetsperspektiv i undervisningen

Läraren reflekterar och diskuterar föreställningar och normer om kvinnligt och manligt tillsammans med eleverna.

Läraren arbetar inom undervisningen för att vidga och utmana elevernas föreställningar utifrån icke-könstraditionellt perspektiv i val av material och metod.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹⁰

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹¹ Vidare ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.¹²

Av skollagen framgår vidare att alla barn och elever i samtliga skolformer ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.¹³

Av läroplanen framgår att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska även främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer.¹⁴

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd.¹⁵ I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår att skolan ska:

¹⁰ 26 kap. 20 § skollagen.

¹¹ 1 kap. 4 § skollagen.

¹² 1 kap. 5 § skollagen.

¹³ 3 kap. 2 § skollagen, se även 3 kap. 5 och 7 §§ skollagen gällande extra anpassningar och särskilt stöd.

¹⁴ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

¹⁵ 5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185).

- erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt
- ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt och ansvarsfullt sätt, kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga.

Lärarna ska:

- sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.
- ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan och ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel
- organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt samt successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar.¹⁶

Undervisningen i ämnet slöjd ska enligt kursplanen syfta till att eleverna utvecklar förmågan att formge och framställa föremål genom att arbeta med olika material och hantverkstekniker. Eleverna ska bland annat:

- ges möjligheter att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar
- ges förutsättningar att arbeta med färg, form och funktion för att skapa olika estetiska och kulturella uttryck
- ges förutsättningar att utveckla idéer samt överväga olika lösningar och tillvägagångssätt i slöjdarbetet
- ges möjligheter att reflektera över arbetsprocesser och resultat för att fördjupa sitt lärande.¹⁷

Det centrala innehållet i slöjd för årskurs 7–9 består av följande tre delar: Slöjdens material, verktyg och hanterverkstekniker, slöjdens arbetsprocesser samt slöjdens uttryck och betydelse för hållbar utveckling. Innehållet i undervisningen inom ”slöjdens arbetsprocesser” handlar bland annat om slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning samt reflektion över arbetsprocessen och resultatet. Det

¹⁶ Lgr22, 2.2 Kunskaper.

¹⁷ Lgr22, 5 Kursplaner, 5.17 Slöjd.

handlar även om hur delarna i arbetsprocessen samverkar och påverkar resultatet.¹⁸

När det gäller kunskaper om hållbar utveckling framgår i läroplanens första del avseende skolans uppdrag att en viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Genom ett miljöperspektiv får eleverna möjligheter att både ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.¹⁹

Vidare anges i kursplanen för slöjd att eleverna ska ges förutsättningar att utveckla förmågan att välja och hantera material för att främja hållbar utveckling. Undervisningen i ämnet slöjd ska ge eleverna förutsättningar att utveckla förmåga att reflektera över arbetsprocesser och resultat utifrån kvalitet, uttryck och hållbar utveckling. En del av det centrala innehållet för årskurs 7–9 handlar bland annat om jämförelser mellan olika slöjdmaterial utifrån deras kvalitet och påverkan på miljön, resurshushållning genom återbruk, reparation samt vård av material och föremål.²⁰

Avseende skolans jämställdhetsarbete och jämställdhetsperspektiv i undervisningen framgår följande i läroplanens första del. Skolan ska:

- aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet
- synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling
- organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.²¹

Vidare framgår att skolan aktivt ska verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. Skolan ska också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Lgr22, 2.2 Kunskaper.

²⁰ Lgr22, 5. Kursplaner, 5.17 Slöjd.

²¹ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter.²²

I läroplanens andra del anges vidare att alla som arbetar i skolan i sin verksamhet ska:

- bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet
- utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt i det vardagliga arbetet.

Läraren ska:

- synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor
- planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet.²³

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²⁴ Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas förutsättningar och behov.²⁵ På skolenhetsnivå ansvarar rektorn för att det görs ett arbete med att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.²⁶

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår bland annat att rektorn:

- har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen
- ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna
- har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar bland annat för att utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv och

²² Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²³ Lgr22, 2.1 Normer och värden.

²⁴ 2 kap. 9 § skollagen.

²⁵ 2 kap. 10 § skollagen.

²⁶ Se 4 kap. 4–6 §§ skollagen.

organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet.²⁷

²⁷ Lgr22, 2.8 Rektorns ansvar.